

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

РЕЙНСЬКА ВІКТОРІЯ БОРИСІВНА

УДК 336.22:330.322(477)

ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Тернопіль – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі фінансів імені С.І.Юрія Тернопільського національного економічного університету Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Андрущенко Володимир Леонідович,
Університет державної фіскальної служби України,
в. о. завідувача кафедри податкової політики.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
Крупка Михайло Іванович,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
завідувач кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту;

кандидат економічних наук, доцент
Демиденко Людмила Миколаївна,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
доцент кафедри фінансів, грошового обігу та кредиту.

Захист дисертації відбудеться 23 червня 2016 року о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.082.01 у Тернопільському національному економічному університеті за адресою: 46020, м. Тернопіль, вул. Львівська, 11а, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Тернопільського національного економічного університету за адресою: 46020, м. Тернопіль, вул. Бережанська, 4.

Автореферат розісланий 23 травня 2016 року.

Вчений секретар спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук, професор

Т.О.Кізіма

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасний стан вітчизняної економіки актуалізує питання необхідності залучення інвестиційних ресурсів, які можуть стати ключовим чинником економічного зростання, підвищення рівня суспільного добробуту та конкурентоспроможності вітчизняних товарів і послуг на світовому ринку.

Для розвитку інвестиційних процесів необхідно виробити дієвий механізм податкового регулювання, який в сучасних умовах можна охарактеризувати як неефективний з огляду на відсутність реальних важелів впливу на стимулювання інвестиційної діяльності основних суб'єктів економічних відносин, що проявляється у низькому рівні інвестиційної активності та надходженні недостатніх обсягів інвестицій у вітчизняну економіку. Не сприяють розвитку інвестиційної діяльності також останні зміни в податковому законодавстві, якими скасовано низку інструментів, що мають стимуляційний вплив на інвестиції, а також здійснення задекларованих економічних реформ. Зазначене спричиняє низьку інвестиційну привабливість економіки України для інвесторів. Відтак, особливої актуальності набувають проблеми удосконалення податкового регулювання інвестицій у контексті використання його стимулюючого потенціалу з метою активізації інвестиційної активності та підвищення інвестиційної привабливості вітчизняної економіки. Вирішення цих проблем потребує дослідження зарубіжного досвіду та гармонізації усіх методів та форм оподаткування з метою податкового стимулювання інвестицій та успішної його імплементації у вітчизняну практику.

Серед вчених, які досліджували питання інвестицій та їх податкового регулювання та зробили вагомий внесок у розвиток теоретичних і практичних підвалин оподаткування та інвестицій відмітимо Дж. Бейлі, Л. Гітмана, Дж. Кейнса, Т. Крюгера, А. Сміта, Дж. Стігліца, В. Шарпа та Й. Шумпетера як визнаних світових фахівців, що визначали концептуальні основи теорії та практики управління інвестиційно-інноваційними процесами; В. Андрущенко, В. Гейця, Л. Демиденко, О. Десятнюк, Ю. Іванова, А. Крисоватого, М. Крупку, І. Лютого, Т. Майорову, А. Соколовську, Д. Серебрянського, як вітчизняних науковців, праці яких присвячені дослідженню впливу податкового регулювання на інвестиційний розвиток держави. Разом з тим, завдання теоретико-методологічного характеру стосовно обґрунтування впливу податкового регулювання на інвестиції та вибору найбільш доцільних інструментів їх стимулювання, а також низка інших питань щодо підвищення ефективності вітчизняної податкової політики стимулювання інвестицій розробленні недостатньо та потребують ґрунтовніших наукових пошуків.

Актуальність означених питань, їхня глибока теоретична значущість та практична цінність в сучасній фінансовій науці обумовили вибір теми наукового дослідження, визначили його мету й завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана згідно з планами науково-дослідних робіт кафедри фінансів і економіки природокористування Національного університету водного господарства та природокористування за держбюджетною темою “Розробка теоретико-методологічних засад модернізації інституційних механізмів державного управління процесами сталого просторового розвитку” (державний реєстраційний номер

0111U002195), у межах якої автором запропоновано рекомендації щодо удосконалення податкового регулювання інвестицій, а також кафедри фінансів Тернопільського національного економічного університету за держбюджетними темами “Фінансова політика в стратегії соціально-економічного розвитку України” (державний реєстраційний номер 0105U000861) та “Формування фінансового механізму сталого розвитку України” (державний реєстраційний номер 0110U008613), у межах яких визначено сутність і завдання податкового регулювання інвестицій та обґрунтовано необхідність введення податкових пільг для стимулювання інвестиційної діяльності.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є поглиблення теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення податкового регулювання інвестицій в Україні.

Для досягнення зазначеної мети в роботі були поставлені та виконані такі завдання:

- розкрити теоретичні засади сутності, необхідності та ролі інвестицій, їх класифікації для систематизації понятійного апарату;
- поглибити трактування податкового регулювання інвестицій з метою уточнення його мети, завдань та інструментів;
- обґрунтувати критерії та принципи податкового регулювання інвестицій для проведення оцінки ефективності інвестиційної діяльності;
- проаналізувати сучасний стан і тенденції розвитку інвестиційної діяльності в Україні та визначити ефективність застосування інструментів податкового регулювання;
- провести моніторинг податкового регулювання інвестицій в Україні з метою обґрунтування рекомендацій щодо удосконалення його інструментів;
- узагальнити практику застосування податкових пільг у сфері інвестицій та інновацій та запропонувати напрями підвищення ефективності податкового регулювання інвестицій;
- проаналізувати зарубіжний досвід податкового регулювання інвестицій та окреслити напрями його впровадження в Україні;
- розробити алгоритм відбору інструментів податкового стимулювання інвестиційної діяльності в Україні та сформулювати пропозиції щодо його використання.

Об’єкт дослідження – податкове регулювання інвестицій.

Предмет дослідження – теоретичні та практичні засади податкового регулювання інвестицій в сучасних умовах розвитку економіки України.

Методи дослідження. Методологічним підґрунтям роботи є системний та діалектичний підходи до наукового пізнання економічних процесів і явищ. Дослідження теоретичних засад податкового регулювання інвестицій здійснювалося на основі історичного методу, індукції та дедукції, узагальнення, систематизації, аналізу, синтезу та абстрагування. Розкриття практики податкового регулювання інвестицій в Україні проводилося за допомогою методів групування, кореляційно-регресійного аналізу та аналізу абсолютних і відносних величин, синтезу. Обґрунтування напрямів удосконалення податкового регулювання інвестицій в

Україні базувалося на методах узагальнення, порівняння, екстраполяції та економіко-математичного моделювання.

Статистичну та фактологічну основу дослідження складають: нормативно-правові акти, що регламентують оподаткування інвестиційної діяльності; офіційні дані Державної фіскальної служби України, Державної служби статистики України, Державної казначейської служби України, а також монографічна, наукова та періодична література за тематикою дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленні теоретичних та практичних засад підвищення ефективності податкового регулювання інвестицій в контексті подолання кризових явищ в економіці. У процесі дослідження одержано результати, які характеризуються науковою новизною:

удосконалено:

- критерії ефективності податкового регулювання інвестицій в частині забезпечення якісного (збільшення розміру інвестиційних ресурсів в розрахунку на одного інвестора; забезпечення соціально-економічного розвитку депресивних регіонів та пріоритетних галузей економіки; збільшення витрат на освіту і охорону здоров'я; використання новітніх технологій у всіх сферах) та кількісного (збільшення обсягу інвестицій; збільшення учасників інвестиційного процесу; зростання рівня рентабельності вітчизняних підприємств; зростання рівня зайнятості й добробуту громадян; скорочення державних витрат на соціальну сферу) збільшення економічного та соціального ефектів, що дасть можливість підвищити конкурентоспроможність економіки та суспільний добробут в державі;

- підходи до аналізу інструментів податкового регулювання інвестицій із застосуванням економіко-математичних методів. В межах цього встановлено рівень регресійної залежності між заданими величинами (результатами і витратами). Використання такого підходу, на відміну від традиційного, дає змогу підвищити достовірність і наочність висновків та виявити потенціал певного виду податкових стимулів щодо капітальних, фінансових інвестицій та інвестицій в розвиток людського капіталу, здійснюваних фізичними і юридичними особами;

- механізм оцінювання ефективності податкового регулювання інвестицій юридичних осіб в частині визначення рівня оптимальної ставки оподаткування прибутку підприємств на основі економіко-математичного моделювання. Запропонований підхід дає можливість розрахувати суму власних фінансових ресурсів, які підприємство зможе інвестувати впродовж визначеного терміну прогнозування за заданих ставки податку та рівня рентабельності;

- алгоритм обґрунтування доцільності вибору найбільш дієвих податкових інструментів, спрямованих на стимулювання інноваційної діяльності юридичних осіб з виокремленням чотирьох етапів: 1) оцінка величини потенційних інвестицій при дисконтуванні вивільнених від застосування пільг фінансових ресурсів на період три роки; 2) оцінка суми можливих втрат податкових надходжень з урахуванням фактору часу за той же період; 3) співставлення обсягу можливих інвестицій та втрат податкових надходжень та обґрунтування висновків щодо доцільності застосування податкових пільг; 4) оцінка впливу потенційних інвестицій на розвиток підприємств та податкових надходжень. Запропонований алгоритм

дозволяє визначити інвестиційний потенціал і податкові втрати, можливі за введення запропонованих податкових преференцій та оцінити доцільність їх застосування з точки зору стратегічних і тактичних завдань держави;

набули подальшого розвитку:

- класифікація інвестицій в частині виокремлення їх видів за об'єктами та суб'єктами інвестиційного процесу, що дало змогу систематизувати інструменти податкового стимулювання інвестицій, регламентованих чинним законодавством за окремими напрямами й об'єктами інвестування;

- науково-теоретичний підхід до систематизації інструментів податкового регулювання в контексті концепції історично-сформованих шкіл світової економічної думки та згрупувати їх в залежності від основної мети податкової політики держави, покладеної в основу податкової концепції кожної економічної школи;

- систематизація принципів податкового регулювання інвестицій, до складу яких віднесено принципи: обґрунтованості, гнучкості, релевантності, раціональності, інтегрованості, результативності, збалансування фіскальної та регулюючої функцій податків, узгодженості інтересів. Методичне дотримання таких принципів забезпечить розвиток економіки, стимулювання інвестиційної діяльності та, водночас, дасть змогу уникнути великих втрат податкових надходжень.

Практичне значення одержаних результатів. Висновки й рекомендації дисертаційної роботи стосовно удосконалення податкового регулювання інвестицій в напрямку їх стимулювання можуть бути впроваджені у практику державних та місцевих органів законодавчої і виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та інвестиційно-активних суб'єктів господарювання.

Рекомендації щодо методики оцінки впливу потенційних інвестицій на розвиток підприємств прийняті до використання у практичну діяльність Департаменту економічного розвитку і торгівлі Рівненської обласної державної адміністрації (довідка № 01/1001-000-1067 від 28.09.2015 р.).

Методика розрахунку економічного ефекту від запровадження інвестиційних податкових пільг для підприємств регіону з урахуванням часового лагу використовується в роботі Тернопільської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління Державної фіскальної служби у Тернопільській області при розробці пропозицій щодо удосконалення податкового законодавства України (довідка № 41095/10/19-18-10 від 01.02.2015 р.).

Метод обчислення власних інвестованих фінансових ресурсів підприємства застосовується у діяльності Полігівської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління Державної фіскальної служби у Запорізькій області (довідка № 495/10/08-15-03 від 02.12.2015 р.).

Пропозиції щодо стимулювання залучення інвестицій використовується в роботі Департаменту економічного розвитку інвестиційної діяльності та міжнародного співробітництва Тернопільської обласної державної адміністрації (довідка № 03/6-1421 від 02.12.2015 р.).

Окремі положення дисертаційного дослідження використовуються у навчальному процесі Тернопільського національного економічного університету (довідка № 126-31/3755 від 01.12.2015 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є логічно побудованою, завершеною, одноосібно написаною науковою працею. Наукові положення, висновки та прикладні рекомендації, що виносяться на захист, одержані автором самостійно.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дисертаційного дослідження апробовані на таких міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: “Динаміка наукових досліджень” (м. Дніпропетровськ, 2005 р); “Фінансово-бюджетне регулювання соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальної одиниці” (м. Чернівці, 2006 р); “Проблеми розвитку фінансової системи в Україні” (м. Сімферополь, 2006 р); “Європейські інтеграційні процеси та транскордонне співробітництво” (м. Луцьк, 2006 р); “Эффективность бизнеса в условиях трансформационной экономики” (м. Судак, 2011 р); “Фінансово-податкові механізми активізації підприємництва” (м. Львів, 2011 р); “Формування ефективних механізмів господарювання в умовах сучасної економіки: теорія і практика” (м. Запоріжжя, 2011 р); “Економіка України: сучасний стан та перспективи розвитку” (м. Київ, 2012 р); “Сучасний стан і тенденція розвитку економіки України” (м. Одеса, 2012 р); “Проблемы и перспективы экономики и менеджмента” (м. Харків, 2012 р); “Актуальні проблеми економіки: Теоретичні та практичні аспекти” (м. Дніпропетровськ, 2012 р); “Формування економічного профілю національної інфраструктури України: аналітичний та теоретико-методологічний аспекти” (м. Київ, 2012 р); “Проблемы и перспективы развития экономики в современном обществе” (м. Москва, 2012 р); “Проблеми сучасної економіки” (м. Донецьк, 2013 р); “Экономическая дискуссия: перспективы будущего” (м. Киев. Франкфурт, Москва, 2014 р); “Wirtschaft und Management: Probleme der Wissenschaft und Praxis” (м. Nurnberg, 2014 р).

Публікації. Основні положення дисертації опубліковано у 23 наукових працях (загальний обсяг – 10,34 друк. арк.), у тому числі 7 публікацій – у наукових фахових виданнях (2,17 друк. арк.), 1 стаття – у науковому періодичному виданні іншої держави (Польща) (0,17 друк. арк.). 15 праць апробаційного характеру (3,15 друк. арк.).

Структура й обсяг дисертаційної роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел із 164 найменувань на 17 сторінках. Основний текст роботи викладено на 221 сторінці. У дисертації подано 37 рисунків на 37 сторінках і 20 таблиць на 29 сторінках, 17 додатків охоплюють 54 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У розділі 1 «**Теоретичні засади податкового регулювання інвестицій**» розглянуто сутнісно-теоретичні основи інвестицій та джерела їхнього здійснення, проведено систематизацію інвестицій, проаналізовано розвиток нормативної бази податкового регулювання інвестицій в Україні.

В економічній літературі існує низка визначень сутності інвестицій, які класифікують за джерелами фінансування, об'єктами, суб'єктами, метою та формою здійснення. Узагальнення наукових підходів дало можливість визначити інвестиції як вкладення фінансових, матеріальних та інтелектуальних ресурсів у матеріальні, фінансові та людські активи для підвищення їхньої ефективності, з метою

отримання прибутку, розвитку людського капіталу, забезпечення економічного зростання й підвищення рівня суспільного добробуту. На основі дослідження поглядів науковців щодо економічного змісту “інвестицій” виокремлено три етапи у розвитку тлумачення даного поняття.

В роботі проаналізовано основні концепції історично-сформованих економічних шкіл в частині визначення напрямів та інструментів податкової політики держави, що дало змогу уточнити сутність та завдання податкового регулювання інвестицій.

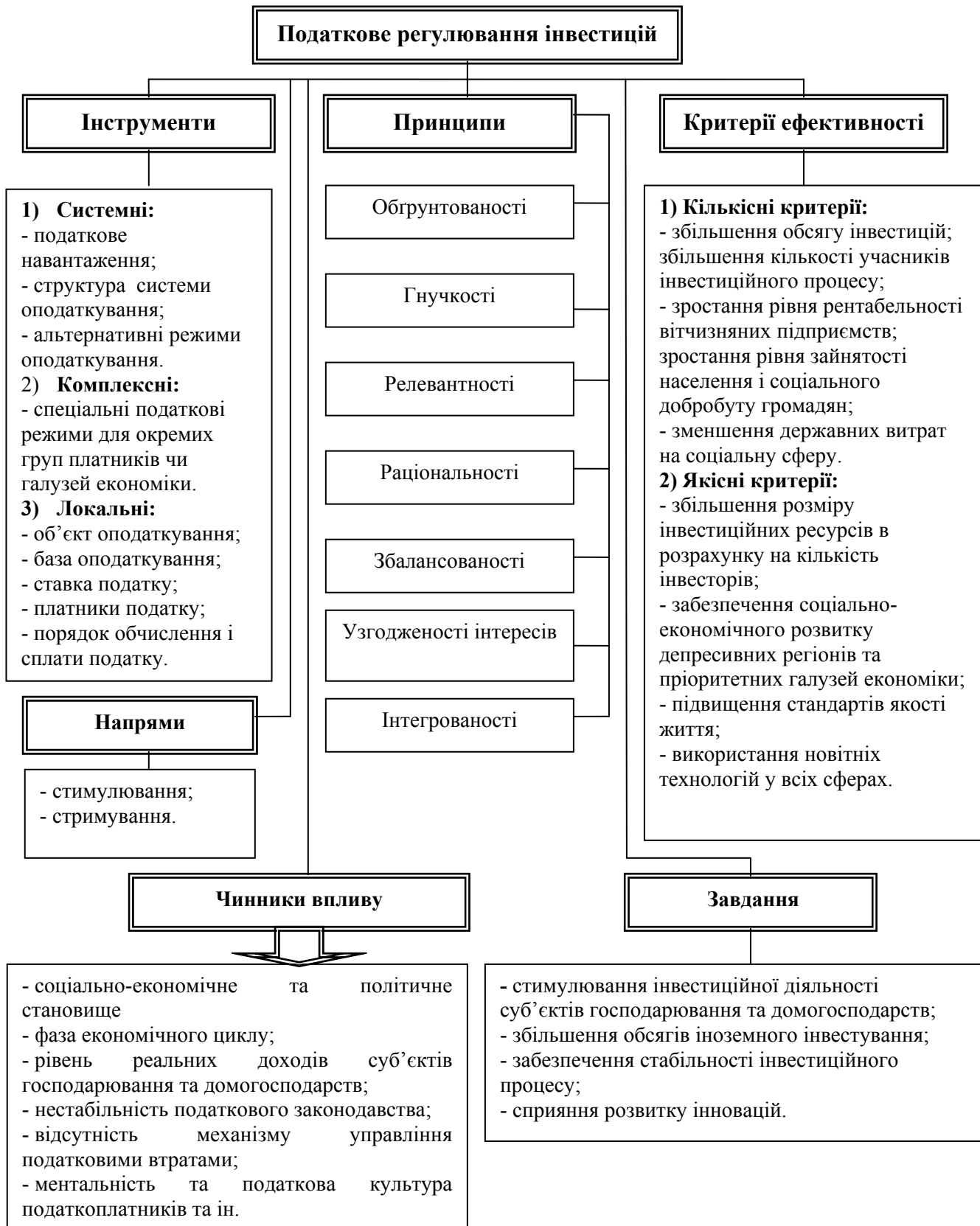
Встановлено, що одним із найважливіших методів державного впливу на інвестиційну діяльність є податкове регулювання, застосовуючи яке держава може стимулювати або ж стримувати інвестиції фізичних і юридичних осіб та здійснювати перерозподіл фінансових ресурсів на користь розвитку стратегічних галузей економіки. Аналіз теоретичних підвалин податкового регулювання інвестицій дав можливість виокремити напрями його реалізації в межах історично сформованих течій світової економічної думки. Акцентовано, що в сучасній фінансовій науці зазначена тематика недостатньо досліджена.

На основі аналізу підходів до визначення сутності та механізму реалізації податкового регулювання інвестицій та синтезу окремих його елементів в роботі окреслено склад інструментів, який вміщує системні, локальні та спеціальні їх види. До системних інструментів віднесено: податкове навантаження і структура системи оподаткування; до локальних інструментів – об’єкт і базу оподаткування, податкові канікули, інвестиційний податковий кредит та інвестиційну податкову знижку, тощо; до комплексних інструментів – вільні економічні зони, території пріоритетного розвитку і спеціальні податкові режими. Крім того, з метою стимулювання інвестицій запропоновано здійснювати податкове регулювання з урахуванням принципів наукової обґрунтованості, гнучкості, релевантності, раціональності, збалансування фіскальної та регулюючої функції податків, узгодженості інтересів, інтегрованості. В дисертаційній роботі визначено, що податкове регулювання інвестицій є складовою державної податкової політики, основні елементи якого зображено на рис. 1.

Дослідження нормативно-правового забезпечення податкового регулювання інвестицій дало можливість виокремити два етапи у процесі його формування: перший – до прийняття Податкового кодексу України (2010 р.), коли сфера дії податкових інструментів переважно регламентувалася законами спеціальної дії (“Про оподаткування прибутку підприємств”, “Про оподаткування доходів фізичних осіб”, “Про податок на додану вартість”, “Про акцизний збір” та ін.); другий – після прийняття Податкового кодексу України, який сьогодні є базовим законодавчим актом, у котрому регламентовано механізм податкового регулювання інвестицій в Україні.

Аналіз чинного законодавства України дав можливість виокремити такі податкові інструменти стимулювання інвестицій: податкова знижка з податку на доходи фізичних осіб, прискорена амортизація, пільги з податку на прибуток підприємств, пільги з податку на додану вартість.

Рис.1. Складові механізми податкового регулювання інвестицій*.

* Примітка: розроблено автором.

У розділі 2 «Практика податкового регулювання інвестицій в Україні» проведено моніторинг інвестиційної діяльності та проаналізовано практику і здійснено оцінку ефективності податкового регулювання інвестицій в Україні.

Дослідженням встановлено, що інвестиційний ринок України інтегрований у світовий, про що свідчить значне падіння надходжень інвестиційних ресурсів у кризових 2009-2010 роках та незначне поживлення у післякризовий період 2011-2012 років.

Динаміка капітальних інвестицій за джерелами фінансування протягом аналізованого періоду характеризується переважанням власних коштів підприємств і організацій, частка яких коливалася в межах 61,3-70,5% (табл. 1).

Таблиця 1

**Динаміка капітальних інвестицій в Україні
за джерелами фінансування у 2010-2014 рр.***

	2010 р.		2011 р.		2012 р.		2013 р.		2014 р.	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
Усього	180576	100	241286	100	273256	100	249873	100	219420	100
у тому числі за рахунок:										
державного бюджету	10223	5,7	17377	7,2	16288	6,0	6175	2,5	2739	1,2
місцевих бюджетів	5731	3,2	7747	3,2	8556	3,1	6797	2,7	5918	2,7
власних коштів підприємств та організацій	111371	61,7	147570	61,3	171177	62,6	165786,7	66,3	154630	70,5
кредитів банків та інших позик	22888	12,7	36652	15,2	39725	14,5	34735	13,9	21739	9,9
коштів іноземних інвесторів	3724	2,1	5039	2,1	4904	1,8	4271	1,7	5640	2,6
коштів населення на будівництво житла	18886	10,5	17589	7,3	22576	8,3	24072	9,6	22064	10,1
інших джерел фінансування	7753	4,3	9313	3,9	10031	3,7	8037	3,2	6690	3,0

* Складено за даними Державної служби статистики України без урахування інвестицій у тимчасово окупованих територіях: АРК і м. Севастополі та у 2014 р. – частині зони проведення АТО.

Структура капітальних інвестицій за видами активів характеризується переважанням інвестицій у матеріальні активи (96-97%); за видами економічної діяльності – домінуванням інвестицій у промисловий сектор (біля 40%); за видами промислової діяльності – у переробну промисловість (41-54%); водночас найменше коштів інвестується у водопостачання, каналізацію, поводження з відходами – близько 1-2%.

Фінансові інвестиції та інвестиції у розвиток людського капіталу, що здійснюються суб'єктами господарювання та фізичними особами, є незначними внаслідок відсутності довіри до вітчизняного фінансового ринку та низького рівня його розвитку, несформованості стимулюючих податкових важелів, недосконалості

законодавчого та інституційного середовища. Крім того, недостатніми для модернізації вітчизняної економіки є розміри іноземних інвестицій та інновацій. Відтак, надзвичайно гострими є питання удосконалення податкового регулювання в напрямку стимулювання здійснення зазначених видів інвестицій.

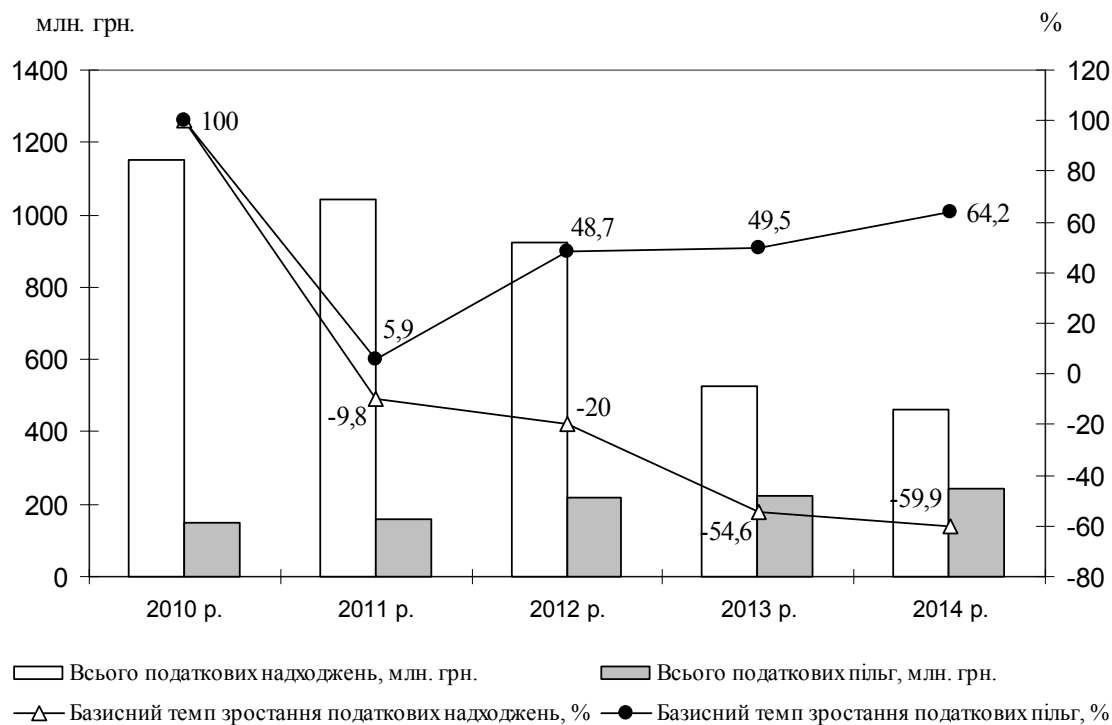
За рівнем податкового навантаження (21,7-25,7% у 2008-2014 роках) та податкових надходжень зведеного бюджету України, найбільшу частку в яких займають податок на додану вартість та податок на доходи фізичних осіб (обсяг яких збільшився приблизно в 1,5 рази протягом аналізованого періоду) та структури системи оподаткування (в котрій переважають непрямі податки на рівні 55,0-60,7%) зроблено висновок, що податкове регулювання в Україні спрямоване на стимулювання інвестицій юридичних осіб, позаяк тягар сплати податків перекладено на громадян. Зазначене підтверджується також зниженням ставки податку на прибуток підприємств, наданням низки пільг з податку на прибуток підприємств, податку на додану вартість, плати за землю та інших податків стратегічно та суспільно важливим галузям, яке призводить до значних втрат доходів державного та місцевих бюджетів України. На користь цього твердження свідчить практична відсутність інструментів податкового стимулювання інвестицій фізичних осіб, за винятком податкової знижки з податку на доходи фізичних осіб, яка є недостатньою для відновлення та розвитку людського капіталу. Крім того, незадовільною є тенденція зростання обсягів наданих податкових пільг суб'єктам спеціальних економічних зон і територій пріоритетного розвитку при одночасному зменшенні податкових надходжень від них.

Основною метою податкового регулювання інвестицій є застосування певних стимулюючих інструментів з метою підвищення інвестиційної активності усіх суб'єктів економічних відносин, що має супроводжуватися зростанням: обсягів інвестиційних ресурсів в економіку, кількості інноваційно-активних підприємств, рентабельності суб'єктів господарювання, доходів населення, рівня ВВП та ін. Тобто, введення того чи іншого податкового інструменту стимуляційного характеру має приносити позитивні результати. Проте, динаміка податкових надходжень від реалізації інвестиційних проектів та податкових пільг, наданих суб'єктам господарювання, є негативною (рис. 2).

Протягом аналізованого періоду спостерігається тенденція постійного спаду податкових надходжень від реалізації інвестиційних проектів, натомість податкові пільги зросли на 64,2% за даний період.

Проведений у роботі моніторинг податкових інструментів та результатів інвестиційної діяльності дав можливість обґрунтувати висновок щодо низької ефективності податкового регулювання інвестицій в Україні (табл. 2).

За допомогою кореляційно-регресійного аналізу встановлено слабку залежність розмірів податкових пільг з податку на прибуток підприємств та обсягів капітальних і фінансових інвестицій суб'єктів господарювання. Це дає підстави вважати податкові пільги з даного податку (які зводяться до звуження бази оподаткування суб'єктів господарювання певних галузей) неефективним інструментом податкового стимулювання юридичних осіб. Натомість, в результаті регресійного аналізу встановлено, що така пільга з податку на доходи фізичних осіб деякою мірою симулює населення до інвестиційної активності.

Рис. 2. Динаміка податкових надходжень зведеного бюджету України від реалізації інвестиційних проектів та податкових пільг, наданих суб'єктам господарювання протягом 2010-2014 рр.

Таблиця 2

Показники регресійної залежності між розміром податкових пільг та інвестицій

Залежність	Рівняння
Капітальні інвестиції	
Капітальних інвестицій юридичних осіб від пільг з податку на прибуток підприємств	$Y=2,0983x+135644$ $R^2=0,3039$
Коштів населення на будівництво житла від податкової знижки з податку на доходи фізичних осіб	$Y=58,136x+13546$ $R^2=0,4919$
Фінансові інвестиції	
Фінансових інвестицій суб'єктів господарювання від пільг з податку на прибуток підприємств	$Y=0,0041x+575,77$ $R^2=0,1065$
Фінансових інвестицій фізичних осіб від податкової знижки з податку на доходи фізичних осіб	$Y=16,59x+18076$ $R^2=0,7292$
Інвестиції в розвиток людського капіталу	
Інвестицій в розвиток людського капіталу фізичних осіб від суми податкової знижки з податку на доходи фізичних осіб	$Y=1367x-151163$ $R^2=0,7421$

У розділі 3 «Вдосконалення податкового регулювання інвестицій в Україні» здійснено моніторинг зарубіжного досвіду податкового регулювання інвестицій, виявлено спільні та відмінні риси з вітчизняною практикою та визначено доцільність застосування окремих елементів у податковому стимулюванні інвестицій в Україні.

Проведений у роботі аналіз зарубіжної практики податкового регулювання інвестицій дав можливість встановити, що у багатьох країнах використовують низку інструментів податкового регулювання залежно від поставленої мети, фази економічного циклу, специфіки умов господарювання та інших зовнішніх і внутрішніх чинників. Проте в період фінансової кризи в усіх країнах світу вдавалися до зменшення ставки податку на прибуток підприємств (корпорацій), як одного із найдієвіших засобів зниження податкового навантаження на бізнес. Окрім вказаної пільги, поширеними є: інвестиційні знижки з податку на прибуток підприємств щодо витрат на науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи, які встановлюються у фіксованих розмірах, або загалом звільнення від оподаткування витрат на інновації; інвестиційні податкові кредити стосовно цих же витрат; податкові канікули як спосіб залучення іноземних інвестицій; прискорена амортизація тощо.

З огляду на необхідність переходу національного виробництва в технологічні уклади вищого рівня та модернізації вкрай зношених основних засобів вітчизняних суб'єктів господарювання, корисним та реальним до впровадження у вітчизняну практику є досвід Хорватії (щодо звільнення від оподаткування податком на прибуток інноваційно-активних підприємств) та Великобританії (стосовно нарахування амортизації на устаткування в розмірі 25% від вартості), а також застосування прискорених методів амортизації для об'єктів основних засобів тих суб'єктів господарювання, які здійснюють інвестиції з метою удосконалення техніко-технологічної основи виробництва.

Обґрунтовано, що ефективними інструментами податкового регулювання в Україні можуть бути інвестиційний податковий кредит, інвестиційна податкова знижка та податкові канікули для стимулювання інновацій та залучення іноземних інвестицій. Разом з тим, обов'язковими умовами для їхнього застосування у вітчизняній практиці є подолання корупції та забезпечення стабільного розвитку економіки.

В результаті аналізу спроможності суб'єктів господарювання здійснювати інвестиції за рахунок власних фінансових ресурсів, проведеного за допомогою економіко-математичного моделювання, встановлено, що за рівня рентабельності, який мали вітчизняні промислові підприємства України у 2000-2010 рр., вони були неспроможні здійснювати інвестиції. Тому актуалізується питання необхідності податкового стимулювання інвестицій. Для вирішення зазначеного завдання в роботі обґрунтовано доцільність надання інвестиційної податкової знижки та прискореної амортизації щодо вартості обладнання для інноваційно-активних підприємств в перший рік його експлуатації, а також податкових канікул для новостворених інноваційних підприємств протягом трьох років.

В дисертаційній роботі проведено співставлення обсягів потенційних інвестицій, здійснених внаслідок введення запропонованих видів податкових пільг,

і можливих втрат доходів бюджету, що дає можливість зробити висновки про доцільність або недоцільність їх запровадження у вітчизняну практику (табл. 3).

Таблиця 3

**Загальна сума прогнозованого інвестиційного потенціалу
від запропонованих податкових пільг**

Види надходжень	Інвестиції		Податкові втрати	
	Сума, млн. грн.	% до під- сумку	Сума, млн. грн.	% до під- сумку
Інвестиційний потенціал від податкової знижки з податку на прибуток підприємств на суму витрат інновації, що має бути спрямована на інновації	16900,5	56,09	2267,9	76,17
Інвестиційний потенціал від інвестиційної пільги щодо прискореної амортизації 30% вартості придбання машин, обладнання, установок, інших основних засобів та капітальні витрати, пов'язані з упровадженням інновацій	12342,28	40,96	541,1	18,17
Інвестиційний потенціал від пільги стосовно звільнення від оподаткування податком на прибуток новостворених інноваційних підприємств	886,36	2,94	168,41	5,66
Всього	30129,14	100	2977,41	100

Дані таблиці 3 свідчать, що найбільший обсяг коштів для інвестицій можна вивільнити шляхом введення податкової знижки для промислових підприємств в розмірі 100% вартості їхніх інноваційних витрат – 16900,5 млн. грн. (56,09% усіх інвестицій). Проте наголошено, що її запровадження призведе до втрат доходів бюджету (більш ніж 70% всіх податкових втрат від дії запропонованих податкових інструментів стимулювання інвестицій). Це ставить під сумнів ефективність такої пільги з позиції тактичних цілей державної податкової політики, оскільки цей захід може спричинити великі податкові втрати в короткостроковому періоді.

Запровадження прискореної амортизації 30% вартості інноваційного обладнання промислових підприємств зменшує базу оподаткування їх податком на прибуток і забезпечує менший обсяг інвестицій, ніж за допомогою податкової знижки – на 4558,22 млн. грн. або на 26,97% (що становить 40,96% усіх потенційних інвестиційних ресурсів), однак, гарантує менший розмір податкових втрат (18,17%). Очевидно, що введення такої практики буде більш ефективним заходом з точки зору тактичних завдань державної політики у сфері оподаткування, що призведе до менших податкових втрат, ніж при наданні промисловим підприємствам податкової знижки на всю суму здійснених ними інноваційних витрат.

Розраховано, що застосування податкових канікул для новостворених інноваційних підприємств здатне забезпечити здійснення інвестицій у невеликих обсягах та спричинює незначні податкові втрати. Проте порівняння інвестицій та податкових втрат внаслідок введення такої податкової пільги та пільги, яка зменшує базу оподаткування податком на прибуток промислових підприємств на суму 30% вартості понесених ними витрат на інноваційні цілі, показало, що величина

інвестицій при запровадженні податкових канікул на 11456,44 млн. грн. або на 92,8% менша (в 13,9 рази), ніж при застосуванні прискореної амортизації, а розмір податкових втрат – менший лише на 372,7 млн. грн. або на 68,9% (у 3,2 рази). Тобто, від застосування податкових канікул для новостворених інноваційних підприємств інвестиції більшою мірою зменшуються, ніж податкові втрати (у порівнянні з попередньою пільгою).

Обґрунтовано висновок, що застосування прискореної амортизації більш ефективно з позицій податкової тактики держави, оскільки податкові втрати будуть найменшими. Однак не слід забувати про стратегію податкової політики, в системі цілей якої важливе місце займає підвищення інноваційної спрямованості інвестицій суб'єктів господарювання промислового сектору для забезпечення інтенсивного розвитку вітчизняної економіки, підвищення рівня її конкурентоздатності та формування позитивного іміджу в системі світової економіки. Крім того, зазначено, що будь-який результат досягається лише шляхом комплексного використання усіх можливих механізмів. Виходячи з цього, обґрунтовано застосування усіх запропонованих податкових інструментів, що забезпечить вивільнення значних інвестиційних ресурсів у промисловості при невеликих податкових втратах.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі наведено теоретичні узагальнення й отримано нове вирішення важливої наукової проблеми, що полягає у розробці пропозицій щодо вдосконалення податкового регулювання інвестицій в Україні. За результатами дослідження сформовано такі висновки концептуального та науково-практичного спрямування.

1. За результатами дослідження теоретичних підходів до обґрунтування сутності інвестицій та їх систематизації обґрунтовано визначення інвестицій як вкладення фінансових, матеріальних та інтелектуальних ресурсів у матеріальні, фінансові та людські активи для підвищення їхньої ефективності, з метою отримання прибутку, розвитку людського капіталу, забезпечення економічного зростання й підвищення рівня суспільного добробуту. Запропоновано класифікацію інвестицій за об'єктами та суб'єктами процесу інвестування на капітальні, фінансові та інвестиції в розвиток людського капіталу, що дозволяє систематизувати інструменти податкового регулювання інвестицій, передбачені вітчизняним законодавством.

2. Аналіз теоретичних засад податкового регулювання інвестицій дав змогу поглибити трактування його сутності та окреслити завдання. Зазначено, що під податковим регулюванням інвестицій доцільно вважати використання елементів податку з метою стимулювання чи стримування інвестиційної активності шляхом цілеспрямованого впливу на інвестиційний попит і пропозицію через застосування непрямого оподаткування та податкових інвестиційних пільг. З огляду на необхідність податкового стимулювання інвестиційної діяльності в Україні, окреслено головні завдання податкового регулювання інвестицій: стимулювання інвестиційної активності фізичних і юридичних осіб; збільшення обсягів іноземних інвестицій; забезпечення стабільності інвестиційного процесу та розвитку інновацій.

Акцентовано, що завдання податкового стримування здійснення інвестицій будуть прямо протилежними до завдань податкового стимулювання.

3. В процесі дослідження виокремлено критерії ефективності податкового регулювання інвестицій, до яких зараховано кількісні (збільшення обсягу інвестицій; збільшення кількості учасників інвестиційного процесу; зменшення суми втрат доходів бюджету та збільшення податкових надходжень; збільшення витрат домогосподарств на освіту й охорону здоров'я тощо) і якісні (динаміка показників, які характеризують рівень розвитку податкового регулювання інвестицій). Обґрунтовано принципи податкового регулювання інвестицій, реалізація яких забезпечить розвиток інвестиційного процесу за мінімізації податкових втрат. До таких принципів доцільно віднести: обґрунтованість, гнучкість, релевантність, раціональність, інтегрованість, результативність, збалансування фіскальної та регулюючої функцій податків, узгодженість інтересів.

4. За допомогою проведеного аналізу інвестиційної діяльності в Україні встановлено, що за об'єктами інвестування переважають капітальні інвестиції, що фінансуються юридичними особами, питома вага яких варіювалася в діапазоні 61-71% протягом 2010-2014 рр., частка іноземних інвесторів складала 1,7-2,6%, коштів фізичних осіб на будівництво житла – 7-11%. В структурі капітальних інвестицій виявлено найбільш привабливу для інвестування галузь економіки – промисловість, на яку припадає 30-39% капітальних інвестицій. Фінансові інвестиції та інвестиції в розвиток людського капіталу є незначними. Виокремлено негативні чинники впливу на обсяги інвестицій, а саме: недовіра суб'єктів господарювання та населення до фінансового ринку та низький рівень його розвитку, суспільно-політична нестабільність, недосконалість вітчизняного законодавства, відсутність реальних гарантій захисту прав інвесторів. Акцентовано на необхідності удосконалення інструментарію податкового регулювання шляхом запровадження у вітчизняну практику податкової знижки в розмірі 100% інноваційних витрат; списання на знос 30% вартості інноваційного обладнання; введення податкових канікул для новостворених інноваційно-активних промислових підприємств на три роки, що стане дієвим механізмом збільшення інвестиційних ресурсів у економіку України.

5. Моніторинг податкового регулювання інвестицій засвідчив спрямованість основних інструментів на стимулювання інвестицій юридичних осіб, про що свідчать: відносно невеликий рівень податкового навантаження, переважання в структурі податкових надходжень до зведеного бюджету України податку на додану вартість та податку на доходи фізичних осіб, а в структурі податкової системи – непрямих податків. Підтвердженням даного висновку є надання низки пільг з податку на прибуток підприємств, податку на додану вартість та плати за землю здебільшого у формі звільнення від оподаткування окремих операцій або віднесення їх до категорії тих, що не оподатковуються. За оцінкою ефективності податкового регулювання інвестицій встановлено, що більшість інструментів податкового регулювання не впливають на рівень інвестування економіки України, про що свідчать результати кореляційно-регресійного аналізу.

6. Узагальнення зарубіжного досвіду податкового регулювання інвестицій дало можливість оцінити доцільність впровадження у вітчизняну практику пільг для підприємств, що здійснюють інновації у формі звільнення їх від оподаткування

податком на прибуток підприємств або зменшення бази цього податку в подвійному розмірі на суму витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи. Це сприятиме переходу продукції національного виробника на вищі технологічні уклади, підвищенню рівня її конкурентоспроможності, забезпеченню сталого економічного розвитку держави. Надання податкових преференцій суб'єктам малого бізнесу у формі списання на знос певної частини вартості придбаного устаткування активізує розширення діяльності суб'єктів господарювання цього сектору. Обґрунтовано, що в довгостроковому періоді перспективним є інвестиційний податковий кредит, який слід надавати суб'єктам господарювання різних організаційно-правових форм і видів діяльності, зайнятих у промисловому виробництві, за умови впровадження новітніх технологій, а також тим, що функціонують в сфері професійної діяльності, науки і техніки – за умови здійснення ними інновацій.

7. Запропоновано механізм оцінювання ефективності податкового регулювання інвестицій, що дозволяє оцінити дієвість ставки податку на прибуток підприємств у вивільненні інвестиційного потенціалу суб'єкта господарювання за заданого рівня рентабельності, що проявляється у формі збільшення обсягів фінансування інвестицій за рахунок власних фінансових ресурсів. Застосування цього підходу до аналізу ефективності ставки податку на прибуток підприємств в Україні дало можливість встановити, що її зниження є недієвим інструментом стимулювання інвестицій. Відтак необхідно шукати альтернативні механізми преференційного оподаткування, які змогли б підвищити рівень рентабельності суб'єктів господарювання та збільшення інвестиційної активності.

8. Обґрунтовано за допомогою економіко-математичного моделювання порядок вибору найбільш ефективних інструментів податкового стимулювання інновацій юридичних осіб, який включає 4 етапи. Застосування цього підходу до пропонуванних інструментів стимулювання інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання підтвердило доцільність запровадження у вітчизняну практику податкової знижки в розмірі 100% інноваційних витрат та прискореної амортизації 30% вартості інноваційного обладнання промислових підприємств, а також податкових канікул для новостворених інноваційно-активних промислових підприємств. Запропонований поетапний підхід до оцінювання доцільності застосування того чи іншого інструменту стимулювання інвестицій дає змогу оцінити величину потенційних інвестицій та податкових втрат з урахуванням часового лагу, а їх співставлення – зробити висновок про доцільність або недоцільність преференційного оподаткування інновацій юридичних осіб. Такий алгоритм можна застосувати до будь-яких податкових інструментів, які передбачається запровадити.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Рейнська В. Б. Про інвестиційну політику регіонального розвитку / В. Б. Рейнська // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції : зб.

- наук. праць / За ред. М. І. Долішнього. – Луцьк: Видавництво «Надстир'я», 2004. – Вип. 10. – С. 68-74 (0,3 д. а.).
2. Рейнська В. Б. Про деякі аспекти регіональної інвестиційної політики на прикладі Рівненської області / В. Б. Рейнська // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Серія: Економіка : зб. наук. праць / За ред. С. В. Кравця. – Рівне: Видавництво Національного університету водного господарства та природокористування, 2004. – Вип. 3 – С. 112-121 (0,35 д. а.).
  3. Рейнська В. Б. Роль місцевої влади у створенні інвестиційного клімату регіону (на прикладі Рівненської області) / В. Б. Рейнська // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Серія: Економіка : зб. наук. праць / За ред. С. В. Кравця. – Рівне: Видавництво Національного університету водного господарства та природокористування, 2004. – Вип. 4 – С. 94-100 (0,32 д. а.).
  4. Рейнська В. Б. Філософи Стародавньої Греції про інвестиції та інвестування / В. Б. Рейнська // Polska, Ukraina, Swiat. – Краков, 2005. – С. 199-204 (0,17 д. а.).
  5. Рейнська В. Б. Роль податкової системи у трансформаційних процесах в Україні / В. Б. Рейнська // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Економіка. – 2006. – Вип.8. – С.254-260 (0,21 д. а.).
  6. Рейнська В. Б. Інвестиційна діяльність в Україні: стан та перспективи розвитку / В. Б. Рейнська // Наука й економіка. – 2012. – Вип. 4 (28). – С. 83-88 (0,37 д. а.).
  7. Рейнська В. Б. Податковий потенціал регулювання інвестицій в Україні / В. Б. Рейнська, О. П. Остапчук // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки» –2014. – Вип. 9-1 – С. 157-160 (0,22 д. а.). (Особистий внесок автора: визначено взаємозв'язок між величиною податкових надходжень до держбюджету та інвестиціями в основний капітал).
  8. Рейнська В. Б. Податкове регулювання інвестицій в Україні / В. Б. Рейнська // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Серія: «Економіка» : зб. наук. праць / За заг. ред. В. С. Мошинського. – Рівне: Видавництво Національного університету водного господарства та природокористування, 2014. – Вип.4 (68) – С. 305–312 (0,4 д. а.)

Опубліковані праці апробаційного характеру

9. Рейнська В. Б. Вплив податкового законодавства на інвестиційні процеси в Україні / В. Б. Рейнська // Динаміка наукових досліджень : матер. IV міжнар. наук-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 20-30 червня 2005 р.) – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2005. – С. 34-36 (0,2 д. а.).
10. Рейнська В. Б. Роль держави у забезпеченні активізації інвестиційної діяльності адміністративних територій / В. Б. Рейнська // Фінансово-бюджетне регулювання соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальної одиниці : матер. міжвуз. наук. конфер. (м.Чернівці, 23-24 грудня 2006 р.) – Чернівці: БДФА, 2006. – С. 6-7 (0,15 д. а.).

11. Рейнська В. Б. Використання ринку цінних паперів для залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України / В. Б. Рейнська // Європейські інтеграційні процеси та транскордонне співробітництво : матер. III міжнар. наук.-практ. конференц. (м. Луцьк, 18-19 травня 2006 р.). – Луцьк, 2006. – С. 326-328 (0,15 д. а.).
12. Рейнська В. Б. Влияние налогообложения на динамику инвестиций / В. Б. Рейнська // Эффективность бизнеса в условиях трансформационной экономики : матер. IV міжнар. наук.-практ. конференції (м. Судак, 3-5 червня 2011 р.). – Судак, 2011. – С. 87-90 (0,2 д. а.).
13. Рейнська В. Б. Податкове регулювання інвестиційних процесів з постійним надходженням фінансів / В. Б. Рейнська, С. В. Барановський // Фінансово-податкові механізми активізації підприємництва : матер. VI міжнар. наук.-практ. конференції (м. Львів, 10-11 листопада 2011 р.). – Львів, 2011. – С. 108-113 (0,22 д. а.). (Особистий внесок здобувача: досліджено взаємозв'язок між приростом національного доходу та обсягом інвестицій)
14. Рейнська В. Б. Податкові параметри управління інвестиціями / В. Б. Рейнська // Формування ефективних механізмів господарювання в умовах сучасної економіки : теорія і практика : матер. міжн. наук.-практ. конференції (м. Запоріжжя, 17-18 листопада 2011 р.). – Запоріжжя: КПУ, 2011. – С. 247-250 (0,25 д. а.).
15. Рейнська В. Б. Зарубіжний досвід податкового стимулювання інвестицій / В. Б. Рейнська // Економіка України : сучасний стан та перспективи розвитку : матер. XI міжн. наук.-практ. конференції (м. Київ, 5 травня 2012 р.). – Київ: АЦ «Нова економіка», 2012. – С. 115-117 (0,22 д. а.).
16. Рейнська В. Б. Аналіз методів податкового регулювання інвестицій у основних економічних теоріях / В. Б. Рейнська // Сучасний стан і тенденція розвитку економіки України : матер. міжн. наук.-практ. конференції (м. Одеса, 16-17 травня) – Одеса, 2012. – Ч.2. – С. 107-109 (0,2 д. а.).
17. Рейнська В. Б. Податкові пільги як засіб стимулювання інвестиційної діяльності / В. Б. Рейнська // Проблемы и перспективы экономики и менеджмента : матер. міжнар. наук.-практ. конференції (м. Харків, 25-26 квітня 2012 р.). – Харків: ИФИ, – 2012. – С.232-237 (0,21 д. а.).
18. Рейнська В. Б. Податки як необхідний інструмент існування держави / В. Б. Рейнська // Актуальні проблеми економіки : Теоретичні та практичні аспекти : матер. всеукр. наук.-практ. конференції (м. Дніпропетровськ, 27-28 січня 2012 р.). – Дніпропетровськ: НО «Перспектива», 2012 – С. 136-138 (0,2 д. а.).
19. Рейнська В. Б. Модель расчёта эффективной налоговой ставки и её практическое использование для анализа налоговой политики. / В. Б. Рейнська // Формування економічного профілю національної інфраструктури України: аналітичні та теоретико-методологічні аспекти : матер. міжнар. наук.-практ. конференції (м. Київ, 18-19 травня 2012). – Київ: КЕНТ, 2012. – С.41-43 (0,2 д. а.).
20. Рейнська В. Б. Мониторинг налогового стимулирования инвестиций в Украине / В. Б. Рейнська // Проблемы и перспективы развития экономики в

- современном обществе : Матер. міжнар. наук-практ конференції (м. Москва, 22 грудня 2012 р.). – Москва:НО «МЭО», 2012. – С. 106-109 (0,21 д. а.).
21. Рейнська В. Б. Інструменти податкового регулювання інвестицій / В. Б. Рейнська // Проблеми сучасної економіки : матер. III міжнар. наук.-практ. конференції (м. Донецьк, 27-28 груд. 2013 р.). – Донецьк: ГО «СІЕУ», 2013. – С.84-87 (0,19 д. а.).
  22. Рейнська В. Б. Критерії податкового регулювання інвестицій / В. Б. Рейнська // Экономическая дискуссия : перспективы будущего: международ. научно-практический конгресс (Київ. Франкфурт. Москва, 18 квітня 2014 року). – Киев. Франкфурт. Москва, 2014. – С.168-175 (0,35 д. а.).
  23. Рейнська В. Б. Теоретичні засади податкового регулювання інвестицій / В. Б. Рейнська // Wirtschaft und Management: problem der Wissenschaft und Praxis. – Nurnberg. – Deutschland., 2014. – P.121-125 (0,2 д. а.)

АНОТАЦІЯ

Рейнська В.Б. Податкове регулювання інвестицій в Україні. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Тернопільський національний економічний університет, Тернопіль, 2015.

Дисертація присвячена розкриттю теоретичних засад та аналізу сучасної практики податкового регулювання інвестицій, а також обґрунтуванню прикладних рекомендацій стосовно його удосконалення в Україні. В роботі досліджено наукові підходи до визначення сутності і класифікації інвестицій, виокремлено етапи розвитку поняття “інвестиції”, розкрито економічний зміст податкового регулювання інвестицій, визначено його мету, завдання та інструменти.

Проведено комплексний аналіз стану інвестиційної діяльності в Україні та виявлено тенденції її розвитку. Також проведено моніторинг податкового регулювання інвестицій та здійснено оцінку його ефективності в Україні.

Обґрунтовано механізм оцінювання ефективності податкового регулювання інвестицій юридичних осіб за допомогою економіко-математичного моделювання та розроблено пропозиції стосовно вибору найбільш доцільних інструментів податкового стимулювання юридичних осіб.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, інновації, податки, податкове регулювання, податкові стимули, ставка оподаткування.

АННОТАЦИЯ

Рейнская В.Б. Налоговое регулирование инвестиций в Украине. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 - деньги, финансы и кредит. - Тернопольский национальный экономический университет, Тернополь, 2015.

Диссертация посвящена раскрытию теоретических основ и анализу современной практики налогового регулирования инвестиций, а также обоснованию прикладных рекомендаций по его совершенствованию в Украине. В работе исследованы научные подходы к определению сущности и классификации инвестиций, выделены этапы развития понятия "инвестиции", раскрыто экономическое содержание налогового регулирования инвестиций, определены его цели, задачи и инструменты.

Проведен мониторинг инвестиционной деятельности и проанализирована практика налогового регулирования инвестиций в Украине. На основе полученных результатов проведена оценка эффективности налогового регулирования инвестиций в Украине. Определено, что налоговое регулирование направлено на стимулирование инвестиций юридических лиц, поскольку бремя уплаты налогов переведено на физические лица. Указанное подтверждается снижением ставки налога на прибыль предприятий, предоставлением ряда льгот по налогу на прибыль предприятий, налогу на добавленную стоимость, платы за землю. Однако, проведенный в работе мониторинг налоговых инструментов и результатов инвестиционной деятельности позволил обосновать вывод о низкой эффективности налогового регулирования инвестиций в Украине.

Доказано, что средняя корреляционная зависимость между налоговыми льготами по каждому проанализированному налогу и потерями доходов бюджета свидетельствует о том, что они небольшие. Учитывая это, обосновано, что налоговые льготы по налогу на добавленную стоимость и плате за землю сельскохозяйственным производителям, самолето-, судостроению и другим стратегически важным отраслям необходимо оставить и оптимизировать их размеры с целью искоренения практики уклонения от налогообложения. Требуется усовершенствования также налоговый инструментарий стимулирования инноваций юридических лиц в связи с низким уровнем их инвестирования и приоритетным значением для инвестиционно-инновационного развития экономики.

Проведенный в работе анализ зарубежной практики налогового регулирования инвестиций позволил установить, что во многих странах используют целый ряд инструментов налогового регулирования в зависимости от поставленной цели, фазы экономического цикла, специфики условий хозяйствования и других внешних и внутренних факторов. Обоснован с помощью экономико-математического моделирования порядок выбора наиболее эффективных инструментов налогового стимулирования инноваций юридических лиц, включающий четыре этапа. Применение данного подхода к предлагаемым инструментам стимулирования инвестиционной деятельности субъектов хозяйствования подтвердило целесообразность введения в отечественную практику налоговой скидки в размере 100% инновационных затрат и ускоренной амортизации в размере 30% от стоимости инновационного оборудования промышленных предприятий, а также налоговых каникул для новых инновационно-активных промышленных предприятий. Предложенный поэтапный подход к оценке целесообразности применения того или иного инструмента стимулирования инвестиций позволяет оценить величину потенциальных инвестиций и налоговых потерь с учетом временного лага, а их сопоставление - сделать вывод о

целесообразности или нецелесообразности преференциального налогообложения инноваций юридических лиц. Такой алгоритм можно применить к любым налоговым инструментам, предложенным к использованию.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная деятельность, инновации, налоги, налоговое регулирование, налоговые стимулы, ставка налогообложения, экономико-математическое моделирование, эффективность налогового регулирования.

ANNOTATION

Reinska V. B. Tax regulation of investments in Ukraine. - Manuscript.

The thesis to obtain scientific degree of PhD in Economics in specialty 08.00.08 - money, finance and credit. - Ternopil National Economic University, Ternopil, 2015.

The thesis is devoted to the analysis of theoretical principles and modern practice investment tax regulation as well as justification of applied recommendations concerning to its improvement in Ukraine. The scientific approach to determination of essence and classification of investments was investigated, the stages of the concept "investments" were distinguished, economic content of fiscal regulation of investments was exposed. We also defined its goals, objectives and tools in this work.

The complex analysis of the state of investment activity in Ukraine was conducted and the tendencies of its development were exposed. The monitoring of investments fiscal regulation was made and assessment of its activity in Ukraine was realised.

The mechanism of assessment the legal entities investments fiscal regulation efficiency by means of economic-mathematical modeling was substantiated, and proposals concerning choice of the most reasonable tools of the legal entities of tax stimulation were worked out.

Key words: investments, investment activity, innovations, taxes, tax regulations, fiscal regulation, tax incentives, taxable rate.

Підписано до друку 23.05.2016 р.
Формат 60x90/16. Гарнітура Times.
Папір офсетний. Друк на дублюванні.
Умов. друк. арк. 1,9. Обл. вид. арк. 2,0.
Зам. № А015-16. Тираж 150 прим.

Видавець та виготовлювач
Тернопільський національний економічний університет
вул. Львівська, 11, м. Тернопіль, 46004

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців ДК № 3467 від 23.04.2009 р.*

Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ»
вул. Бережанська, 2, м. Тернопіль, 46004
тел. (0352) 47-58-72
E-mail: edition@tneu.edu.ua